

ЖАНГ ТАКТИКАСИНИ ЎРГАНИШДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМНИНГ УСТИВОРЛИГИ

Рахмонов Муидинжон Зайлобиддинович

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети

Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази умумқўшин тайёргарлик цикли бошлиғи, подполковник

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7407999>

Аннотация. Ҳозирги вақтда ахборот технологияларининг жамиятнинг барча соҳаларига кучли таъсирини инкор этиб бўлмайди. Ҳамма жойда янги технологиялар жорий этилмоқда. Ҳарбий мутахассисларни тайёрлаш соҳаси ҳам истисно эмас эди. Инновацион таълимнинг устувор вазифаси аналитик фикрлашни ривожлантириши ва офицерни ностандарт муҳитда тезкор, тўғри қарорлар қабул қилишига тайёрлашдир.

Калит сўзлар: инновацион муҳит, илмий ва технологик тараққиёт, ахборот технологиялари воситалари, мултимедиа, Қуролли кучлар, қурол-яроғ ва ҳарбий техника, компьютер симуляторлари, виртуал ҳақиқий қурилмалар, машқлар, ўқув машғулотлар, электрон доска,

ПРИОРИТЕТ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ОБУЧЕНИИ БОЕВОЙ ТАКТИКЕ

Аннотация. На данный момент нельзя отрицать сильное влияние информационных технологий на все сферы жизни общества. Повсеместно происходит внедрение новых технологий. Не исключением стала и сфера подготовки военных специалистов. Приоритетной задачей инновационного образования становится развитие аналитического мышления и подготовка офицера к принятию быстрых, обдуманных решений в нестандартной обстановке.

Ключевые слова: инновационная среда, научно-технический прогресс, средства информационных технологий, мультимедийный, Вооружённые Силы, вооружения и военная техника, компьютерные тренажёры, устройства виртуальная реальность, учения, тренировки, электронная доска.

PRIORITY OF INNOVATIVE EDUCATION IN TEACHING COMBAT TACTICS

Abstract. At the moment, it is impossible to deny the strong influence of information technology on all spheres of society. New technologies are being introduced everywhere. The sphere of training of military specialists was no exception. The priority task of innovative education is the development of analytical thinking and the preparation of an officer to make quick, deliberate decisions in a non-standard environment.

Keywords: innovative environment, scientific and technological progress, information technology, multimedia, armed forces, weapons and military equipment, computer simulators, virtual reality devices, exercises, trainings, electronic whiteboard.

Ҳарбий хизматчилар, айниқса, командирлар таркибининг профессионал тайёргарлигини ошириш миллий армияни янада ривожлантиришининг энг муҳим шарти бўлиб қолмоқда. Бу борада Қуролли Кучлар Бош штаби ҳамда ҳарбий округлар бошқарув аппаратлари офицерларини, бригада командирлари ва уларнинг ўринбосарларини ўқитиш бўйича Қуролли Кучлар академиясида жорий этилган янги тизимнинг юксак самарадорлигини таъминлаш – долзарб вазифадир.

Шу муносабат билан ҳарбий таълим ва илм-фан тизимида бошланган ислоҳотларни изчил амалга ошириш, соҳа учун кадрлар тайёрлашда назария ва амалиётни имкон қадар яқинлаштиришга алоҳида эътибор қаратиш лозим.

Шавкат Мирзиёев

**Ўзбекистон Республикаси Президенти,
Қуrolли Кучлар Олий Бош Қўмондони**

Ҳозирги кунда жаҳон миқёсида вазият қандай тез ўзгариб, дунёнинг айрим минтақаларида аҳвол тобора кескин тус олаётгани, турли қарама-қаршилиқлар, можаро ва қон тўкишлар кучайиб, халқаро терроризм, экстремизм ва трансчегаравий жиноятлар хавфи ортиб бораётгани, яқин ён-атрофимизда давом этаётган ҳарбий тўқнашувлар бизда чуқур ташвиш ва хавотир туйғусини уйғотмасдан қолмайди.

Мамлакатимиз раҳбари томонидан қўйилган вазифалар замирида ҳамда юқорида айтиб ўтилган хавф ва таҳдидлар биринчи навбатда давлатимиз манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида Қуrolли Кучларимизнинг жанговар қудрати ва салоҳиятини оширишни, уларнинг тезкор қўлланилиши, қўшинлар жанговар таъминоти тизимини янада такомиллаштириш йўналишида илмий асосланган замонавий ёндошув ва услубларни тизимли равишда ўрганишни талаб этади.

Сўнгги йилларда олиб борилаётган жанговар ҳаракатлар ва операцияларда ҳарбий стратегия, оператив санъат ва тактика тамойилларини кескин ўзгараётганлиги ҳарбий экспертлар томонидан эътироф этилмоқда.

Мисол учун, Сурия армиясида юзлаб мотоциклга эга бўлган «мотоциклчилар бўлинмалари»нинг фаол ва самарали ҳаракатлари жангариларнинг усулларини уларга қарши қўллашда яққол ақс этмоқда.

Россия Мудофаа вазири Сергей Шойгунинг маълумотига кўра, Суриядаги ҳаракатларда учувчисиз учиш аппаратлари (БПЛА) 16 минг маротаба қўлланган.

Ироқдаги фаол жангларда узунлиги 13,3 метр бўлган аппарат RQ-4A «Глобал Хок» аппарати 2003- йил март ойдан 15 маротаба жанговар учишни амалга оширган (360 умумий учиш соати).

MQ-1 Predator (*рус тилида*—«*Хищник*»), «*Хелфайр*» («*Адское пламя*», *дўзахдаги олов*) русумли учувчисиз учиш аппаратлари 8 километргача узоқликка мўлжалланган бошқарилувчи ракетаси билан қуrolланган («отдим-ёддан чиқардим» тамойилида ишлайди, 1 ракетанинг баҳоси 68-98 минг долл., Форс курфазидagi урушда 4 минга яқин ракета отилган) Ироқ, Сурия ва Афғонистон урушларида кенг қўлланилди.

Бундан ташқари Сурия жангарилари томонидан қўлбола ясалган учувчисиз учиш аппаратлари тунда кенг қўлланмоқда.

2016- йилда Афғонистондаги “Толибон” ҳаракатининг макони бўлмиш “Тора-Бора” ғорига “*барча бомбаларнинг онаси*” дея аталмиш 1 тонналик юқори аниқликдаги бомба ташланди ва катта мунозарага сабаб бўлди.

Умуман, ушбу янги омиллар ҳарбий санъатнинг анъанавий тарифини ўзгаришига олиб келмоқда (ҳарбий санъат – бу қуруқликда, ҳавода, денгизда, космик борликда ҳарбий (жанговар) ҳаракатлар тайёргарлиги ва олиб боришининг назарияси ва амалиёти (бу таърифга кибер борликдаги ҳарбий ҳаракатларни қўшиш лозим).

Замонавий муаммоларга етарлича жавоб бериш, вақт ва таълим руҳига мос келиш учун ҳарбий кадрлар ўзларининг касбий билимлари юқини доимий равишда янгилаб, инновацион муҳитда яшаш ва ишлашни билишлари керак. Ҳарбий таълимни жадал ривожлантириш талаблари илмий-техник тараққиёт суръатларининг тезлашишини, Куролли кучларни энг замонавий курол-яроғ ва ҳарбий техника билан жиҳозлашни, кўплаб давлатлар армияларида сўнгги илмий ютуқлардан фойдаланишни ҳисобга олган ҳолда алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, ҳарбий таълимда инновацион технологиялардан фойдаланиш зарурати жуда юқори эканлигини кўрсатади.

Офицерни тайёрлашнинг асосий кўрсаткичи унинг жанговар вазифаларни бажариш қобилиятидир. Гуруҳ машғулотларини ўтказиш тажрибаси шуни кўрсатадики, гуруҳ машқлари талабалар юқори сифатли назарий асосга эга бўладилар, аммо шу билан бирга уни ҳақиқий шароитда амалда қўллаш олмайдилар. Бу кўпинча маълумотни ёдлаш, ушбу вазиятдан таҳлил қилиш ва хулоса чиқариш қобилияти, шунингдек амалий тажрибанинг этишмаслиги билан боғлиқ. Шундай қилиб, ҳарбий кадрларни тайёрлашда ёндашувни ўзгартириш керак. Аммо шуни таъкидлаш керакки, технологияларнинг жадал ривожланиши туфайли мутахассисни ўқитиш вақтининг кўпайиши мантиқсиз бўлади, шундан келиб чиқиб, ҳарбий мутахассисларни тайёрлашни янада такомиллаштиришнинг самарали усулларини излаш зарур.

Дарсларнинг электрон версиялари, электрон дарсликлар, ўқув дастурлари каби замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш замонавий профессионал ҳарбий таълим учун долзарбдир. Компютерлар, рақамли проекторлар, интерфаол доскалар каби ўқув технологиялари тобора кўпроқ жорий этилмоқда. Жанговар вазиятларни симулятсия қилиш учун махсус компютер симуляторлари ва виртуал ҳақиқат қурилмалари ҳам қўлланила бошланди. Ушбу технологияларни жорий этиш талабаларнинг билим даражасини тезкор назорат қилиш ва баҳолашни, шунингдек ўқитиш самарадорлигини оширишни таъминлайди.

Тайёргарликнинг компютер шаклидан фойдаланиш қўйидаги афзалликларга эга:

1) ўтказилган машқлар, машғулотлар сонининг потенциал кўпайиши туфайли талабаларнинг таълим даражаси ошади;

2) ўқитиш учун жалб қилинган кўшинлар ва ҳарбий техника сонини камайтириш орқали маҳаллий машғулотлар, машғулотлар сонини камайтириш орқали мутахассисларни тайёрлаш харажатлари сезиларли даражада камаяди;

3) машғулотлар ва машғулотлар ўтказиладиган жойларда аҳолининг тўлиқ хавфсизлиги таъминланади;

4) атроф-муҳит ва инфратузилма элементларига этказилган зарар даражаси тўлиқ камаяди;

5) ҳар қандай шартли равишда яратилган ҳудудда машқ қилиш, машқ қилиш имконияти;

6) ахборотни тақдим этишнинг кенг тарқалган усули бу ўқув материални визуализация қилиш учун мултимедиа тақдимотлари. Ахборотни идрок этиш ва ёдлаш сифатини яхшилаш учун тақдимотлар интерактив бўлиши мумкин, яъни амалда талабалар бир қатор вазифаларни бажариб, электрон доска ёрдамида билимларни мустаҳкамлашлари мумкин.

Мултимедиа тақдимотларидан фойдаланишнинг асосий афзалликлари:

1) маъруза материалнинг ахборот таркиби ва самарадорлиги уни тақдим этишда яхшиланади, чунки талабалар идрокнинг визуал ва эшитиш каналларидан фойдаланадилар. Тадқиқотларга кўра, визуал ва эшитиш идрокни бир вақтнинг ўзида киритиш ахборотни идрок этиш самарадорлигини оширади;

2) тақдим этилган материалнинг экспрессивлиги, равшанлиги ва томошаси ошади;

3) электрон тақдимотларнинг қисқача мазмуни мавжудлиги талабаларнинг мустақил ишлашига имкон беради;

4) электрон тақдимотларни тайёрлаш ўқитувчининг услубий маҳоратини оширишга ёрдам беради, бу билим сифатини оширишнинг асосий шартларидан биридир;

5) ўқитувчининг фикрларини нотўғри талқин қилиш эҳтимоли чиқариб ташланади;

6) маъруза пайтида ўқитувчининг меҳнат интенсивлиги пасаяди, чунки баъзи функсиялар тайёр электрон тақдимотлар билан алмаштирилади.

Мавзунинг бутун мавзуси бўйича тузилган батафсил маълумотларни ўз ичига олган махсус электрон таълим комплекслари ишлаб чиқилмоқда. Бундай комплексларга компьютер тармоқлари орқали кириш мумкин.

“Виртуал ҳақиқат” деб аталадиган нарса ҳам машҳурликка эришмоқда. Виртуал ҳақиқат-бу техник воситалар ёрдамида яратилган, инсонга унинг ҳиссиётлари орқали узатиладиган дунё: кўриш, эшитиш, тегиниш ва бошқалар. Виртуал ҳақиқат объектлари одатда ўхшаш моддий ҳақиқат объектларининг хатти-ҳаракатларига яқин ҳаракат қилишади. Ҳозирги вақтда дубулға ва осма тизимдан иборат махсус симуляторлар мавжуд. Ушбу симулятор сизга жанговар вазиятларнинг турли хил олдиндан айтиб бўлмайдиган сценарийларини ишлаб чиқишга имкон беради, шунингдек сунъий йўлдош тасвирларидан ҳақиқий рельефни беради. Шундай қилиб, виртуал дунёда сиз ҳар қандай иссиқ нуқтадан сакрашни машқ қилишингиз ва ҳеч бўлмаганда рельеф ва тахминий об-ҳаво шароити билан танишингиз мумкин. Виртуал ҳақиқат жанг майдонида бўлиш учун ишлатилади, агар виртуал ҳақиқатда талаба ярадорларнинг қичқириғи ва нолаларини, ўқларнинг хуштакларини, қум бўронининг шовқинини, атрофдаги бошқа аскарларнинг овозларининг бетартиблигини, ўқ отиш шовқинини ва бошқаларни эшитса ва бу оғир шароитларда — виртуал шароитда бўлса ҳам талаба ўз ишини тўғри бажариши керак.

Шундай қилиб, офицерларни тайёрлашда ўқув жараёнида инновацион технологиялардан фойдаланиш қуйидаги вазифаларни ҳал қилишга имкон беради: ўрганилаётган мавзуга қизиқишни ошириш; фанлар бўйича маълумот миқдорини ошириш; ўқув жараёнини ташкил этиш сифатини яхшилаш; ўқитишнинг индивидуал хусусиятидан фойдаланиш. ҳарбий мутахассиснинг виртуал ўқув тизимлари учун ўқув тўпламлари, дастурлар тўпламини яратиш. Ўз навбатида, ўқув жараёнида инновацион технологиялардан фойдаланиш таълим сифатини оширишга ва ҳарбий ҳаракатлар шароитида оқилона қарорлар қабул қилишга қодир бўлган юқори даражадаги келажакдаги ҳарбий мутахассисни шакллантиришга имкон беради.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 30 йиллиги ва Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан байрам табриги.
2. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирининг «Ўзбекистон Республикаси Мудофаа доктринаси – мамлакатнинг ҳарбий соҳада миллий хавфсизлигини таъминлашнинг асоси» мавзусида ўтказилган илмий-амалий анжуманида “Кириш сўзи”(2018 йил 27 январь, академия катта мажлислар зали).
3. “Дунёдаги ҳарбий - сиёсий вазиятни Мудофаа доктринасининг шаклланишига таъсири” «Ўзбекистон Республикаси Мудофаа доктринаси – мамлакатнинг ҳарбий соҳада миллий хавфсизлигини таъминлашнинг асоси» мавзусида ўтказилган илмий-амалий анжуманида Полковник Тоиров Азизжон Икромович, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Бош штаби Ҳарбий-стратегик тадқиқотлар ва илмий ишлар маркази бошлиғи
4. Мавжудлик тартиби: [хтп://самлиб.ру/а/александр_валерхевич_гирин/тактика-2.шTML](http://самлиб.ру/а/александр_валерхевич_гирин/тактика-2.шTML).
5. Мавжудлик тартиби: [хтп://www.диссерсат.ком/сонтент/технология-развития-познавательной-активности-курсантов-наоснове-учета-стиля-учения](http://www.диссерсат.ком/сонтент/технология-развития-познавательной-активности-курсантов-наоснове-учета-стиля-учения).
6. Мавжудлик тартиби: [хтп://иносми.ру/милитарй/20160607/236786308.хTML](http://иносми.ру/милитарй/20160607/236786308.хTML).
7. Usmonov M. T. Solving Problems In Arithmetic Methods. International Journal of Academic Information Systems Research (IAISR) ISSN: 2643-9026 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 58-61.
8. Usmonov M. T. Stenographic Protection of Information. International Journal of Academic and Applied Research (IAAR) ISSN: 2643-9603 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 31-35.
9. Usmonov M. T. Telecommunications and Network Security. International Journal of Academic Engineering Research (IAER) ISSN: 2643-9085 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 57-61.
10. Usmonov M. T. The Concept of Compatibility, Actions on Compatibility. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR) ISSN: 2643-9670 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 10-13.
11. Usmonov M. T. The Concept Of National Security. International Journal of Academic and Applied Research (IAAR) ISSN: 2643-9603 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 73-75.
12. Usmonov M. T. The Concept of Number. The Establishment of the Concept of Natural Number and Zero. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR) ISSN: 2643-9670 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 18-21.
13. Usmonov M. T. The Concept of Relationship. Characteristics of Relationships. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR) ISSN: 2643-9670 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 38-40.
14. Usmonov M. T. The Concept of Size and Measurement. International Journal of Academic Information Systems Research (IAISR) ISSN: 2643-9026 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 36-40.
15. Usmonov M. T. The Emergence and Development of Methods of Writing All Negative Numbers. International Journal of Academic Information Systems Research (IAISR) ISSN: 2643-9026 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 48-50.

16. Usmonov M. T. The Purpose, Function and History Of The Development Of Mathematical Science. *International Journal of Engineering and Information Systems (IJEAIS)* ISSN: 2643-640X Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 8-17.
17. Usmonov M. T. True and False Thoughts, Quantities. *International Journal of Academic Information Systems Research (IAISR)* ISSN: 2643-9026 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 1-5.
18. Usmonov M. T. Virtual Protected Networks. *International Journal of Academic Pedagogical Research (IJAPR)* ISSN: 2643-9123 Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 55-57.
19. Usmonov M. T. What Is Solving The Problem? Methods of Solving Text Problems. *International Journal of Engineering and Information Systems (IJEAIS)* ISSN: 2643-640X Vol. 5 Issue 1, January - 2021, Pages: 56-58.